

ŠPECIFIKÁ SOCIÁLNEJ PRÁCE V PROSTREDÍ ZÁKLADNÝCH ŠKÔL NA SLOVENSKU

SOCIAL WORK SPECIFICATIONS IN THE ENIRONMENT OF PRIMARY SCHOOLS IN SLOVAKIA

PETER WEISS - MARTIN MURÁNSKY

ABSTRAKT

Cieľom príspevku je úvod do problematiky vykonávania sociálnej práce v prostredí základných škôl na Slovensku. Okrem teoretického vymedzenia pojmov sa tento príspevok bude venovať aj aktuálnej situácii z pohľadu legislatívnej úpravy sociálnej práce na školách. Porovnáme aj pojmy sociálneho pracovníka na škole a sociálneho pedagóga.

Kľúčové slová: sociálna práca, sociálna práca na školách, sociálny pracovník na škole, sociálny pedagóg

ABSTRACT:

The aim of this article is Introduction to the issue of performing social work in the environment of primary schools in Slovakia. In addition to the theoretical definitions, this article will also address current situation from the point of view of legislative regulation of social work in schools. We will also compare the concepts of social worker at school and social pedagogue.

Key words: Social work, Social Work in Schools, School social worker, Social pedagogue

Úvod

Oblasť vzdelávania a kvalitného riadenia inštitúcií vzdelávania intenzívne rezonuje nielen na Slovensku, ale je vnímaná ako mimoriadne dôležitá téma aj z pohľadu Európskej únie (Domokos, G. 2009). V súčasnej dobe sa čoraz častejšie skloňuje téma kvalitného riadenia základných škôl aj na Slovensku. V kontexte tejto práce sa zaoberáme základnými školami

ako vybranými inštitúciami v oblasti sociálnej práce. Pojem škola je vnímaný ako základná škola v zmysle §27 ods. 2 písm. b) a § 95 ods. 1 písm. b) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Možno konštatovať, že sa v čoraz väčšej miere diskutuje o potrebnom smerovaní pri riadení škôl, ako aj o kompetenciách, ktoré by mali mať riaditelia škôl. V minulosti sa posudzovali takmer výlučne pedagogické kompetencie, dnes sa čoraz viac diskutuje o riaditeľovi ako o komplexnom manažérovi so schopnosťami riadenia vo viacerých oblastiach, akými sú napríklad aj ekonomické alebo personálne riadenie školy. Čoraz častejšie stretávame v spoločnosti témy sociálnopatologických javov na školách, rôzneho druhu problémového správania sa, potreba inklúzie marginalizovaných skupín, práca so žiakmi, ktorí majú špeciálne výchovno vzdelávacie potreby. Aj školy, resp. riaditelia musia reagovať na túto situáciu a prispôbiť tomu riadenie svojich inštitúcií. Vzhľadom na novovzniknuté potreby je tu jasne badateľný priestor na zapojenie sociálnej práce, resp. sociálnych pracovníkov do procesu vzdelávania. Teórie o tejto činnosti sa nachádzajú najviac v zahraničí, a podľa Marekovej (2019) to aj preto, lebo teórie rozhodujúce o sociálnej práci a o sociálnej pedagogike nie sú, lebo sociálna práca sa iba prednedávnom osamostatnila oproti vedám ako psychológia, sociológia a ekonomika.

Riadenie základnej školy

Riadenie je považované za dôležitú činnosť, ktorú vnímane nielen v kontexte súkromnej sféry, ale aj v iných oblastiach, napríklad aj v oblasti primárneho vzdelávania. V terminológii riadenia (manažmentu) sa stretneme s naozaj širokým spektrom definovania tohto pojmu. Majtán a kol. (2016) definuje manažment ako „ucelený súbor činností, ktorými riadiaci subjekt cieľavedome pôsobí na riadený objekt za účelom dosiahnutia čo najvyššej hodnoty pre vlastníkov, zamestnancov a zákazníkov“. Pri definícii pojmov riadenie a manažment sa rozchádzajú niektoré odborné názory. Niektorí autori vnímajú tieto pojmy ako synonymá. PISOŇOVÁ a kol. (2014) chápe pojem manažmentu ako synonymum pojmu riadenie, ktorý sa používal pred rokom 1989. Možno konštatovať, že riadenie škôl je dnes omnoho náročnejšie a komplikovanejšie v porovnaní s minulosťou. V dôsledku zmien spôsobených demografickými ukazovateľmi narastá konkurencia medzi školami a zvyšuje sa tak aj tlak a požiadavky na edukačný proces. Oproti minulosti sa zmenil aj výpočet funkcií, ktoré musí riaditeľ zastávať. (PISOŇOVÁ a kol., 2014)

Dravecký (2011) vníma riadenie ako podmienku efektívneho fungovania školy osvojenie si moderného manažmentu, pretože z pohľadu efektívneho riadenia školy je potrebný predovšetkým kvalitný manažér, a to riaditeľ školy. Aby vedel efektívne vykonávať riadiacu činnosť, musí mať potrebné skúsenosti, vedomosti, schopnosti a tvorivosť. Z pohľadu zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch môže funkciou vedúceho pedagogického zamestnanca zastávať osoba, ktorá ukončí funkčné vzdelávanie najneskôr do troch rokov od stanovenia do kariérovej pozície vedúceho pedagogického zamestnanca. Riaditeľ vykonáva riadenie aj prostredníctvom pracovnoprávneho, pedagogického a ekonomického riadenia. V pracovnoprávnej oblasti, kde môže vymenovať a odvolávať svojich zástupcov a vedúcich útvarov školy. V prípade, ak je v pozícii štatutára, má v kompetencii personálne zabezpečenie školy, je zodpovedný za vyhotovenie pracovných zmlúv a náplní, rozhoduje o plate, rozhoduje o dohodách mimo pracovného pomeru atď. Pedagogické riadenie súvisí najmä s dodržiavaním štátnych vzdelávacích programov, vypracovaním a dodržiavaním školského vzdelávacieho programu a výchovného programu, ročného plánu ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov, hodnotenia zamestnancov atď. V oblasti ekonomického riadenia riaditeľ zodpovedá za rozpočet školy, efektívne využívania finančných prostriedkov a hospodárenie. (Pisoňová, 2012)

Definícia sociálnej práce na školách

Samotný pojem školskej sociálnej práce definuje viacero autorov. Speck (2009) definuje školskú sociálnu prácu ako formu ponuky služieb pre mládež v oblasti sociálno – vzdelávacej. Sociálni pracovníci aktívne spolupracujú s učiteľmi v podpore individuálnych, sociálnych, vzdelávacích a profesijných predpokladoch študentov. Pomáhajú, aby sa zabránilo znevýhodneniu v oblasti vzdelávania a radia pedagógom pri výchove a vzdelávaní detí a ochrane mládeže, podporujú tvorbu pozitívnej sociálnej klímy. Ciuttová (2008) vníma sociálnu prácu na škole ako jednu z možných alternatív v oblasti poskytovania sociálnych služieb na pôde školy vzhľadom na neustále sa meniace podmienky, či už z pohľadu ekonomického alebo spoločenského. Tieto zmeny vplývajú na vyššie nároky na vzdelanie, kvalifikáciu, odborné kompetencie, ako aj osobnostné kvality ľudí, ktorí vstupujú do samostatného života. Tieto zmeny môžu znamenať negatívny dopad na celé rodiny. Škola ako vzdelávacia inštitúcia by mala vedieť poskytnúť nielen vzdelávanie a výchovu, ale aj odbornú sociálnu pomoc svojim žiakom, ako aj ich rodinám. Pomoc by mala poskytovať taktiež

svojim zamestnancom a pedagógom. Vasil'ová, Lovašová (2018) uvádzajú, že školu je možné vnímať aj ako sociálnu inštitúciu, v ktorej predmete záujmu sú viaceré vedné disciplíny, najmä pedagogiky, ale taktiež psychológia a sociológia. Čoraz častejšie sa stretávame so školským prostredím v kontexte predmetu skúmania aj sociálnej práce ako vednej disciplíny, v ktorej sú deti a mládež významnou cieľovou skupinou a to najmä z pohľadu v oblasti prevencie a intervencie sociálnopatologických javov a rizikového správania

Dlhoročnú tradíciu má školská sociálna práca v USA. Aktivity školských sociálnych pracovníkov sú oficiálne zastrešované rôznymi organizáciami, inštitúciami alebo asociáciami. Asociácia sociálnej práce na školách v USA (SSWAA) vníma školskú sociálnu prácu ako špecializovaná oblasť praxe v širokej oblasti profesie sociálnej práce. Školskí sociálni pracovníci ponúkajú jedinečné vedomosti a zručnosti v rámci školského systému. Školskí sociálni pracovníci sú vyškolení odborníci vo viacerých oblastiach, ktorí môžu byť nápomocní s otázkami duševného zdravia, problémami v správaní, konzultujú s učiteľmi a rodičmi. Môžu poskytovať aj skupinové alebo individuálne poradenstvo alebo terapiu. (dostupné na: <https://www.sswaa.org/school-social-work>).

Kompetencie sociálneho pracovníka v školskej sociálnej práci

Ciuttová (2008) vníma kompetencie sociálneho pracovníka na škole v preventívnych aktivitách, v intervencii, evidencii a v komunikácii. V rámci primárnej prevencie sú aktivity venované žiakom a to v čase triednických hodín alebo suplovaných hodín. Priestor na primárnu prevenciu je aj počas prestávok alebo v čase konania školských klubov. Interakcia prebieha formou rozhovorov alebo aktivít, hier, ktoré sú zamerané na budovanie prosociálneho správania sa, za účelom vedenia žiakov k vzájomnej spolupráci a k úcte k sebe navzájom, či pozornosti k iným. Súčasťou primárnej prevencie je aj vypracovanie plánu preventívnych aktivít a to v spolupráci s učiteľmi. Primárna prevencia sa zameriava na včasnú diagnostiku náznakov sociálno-patologického správania u žiakov. Dôležitou časťou diagnostiky je aj pozornosť rodine žiaka a mapovanie rodín žiakov, ktorí sa nachádzajú v sociálnej núdzi. Následne je im možné poskytnúť poradenstvo pri vybavovaní dotácie na stravu, oboznámenie ich s nárokom na školské pomôcky, nároku na dávky atď. Účelom sekundárnej prevencie je včasné identifikovanie patologických javov a práca so žiakmi, ktorí sa nachádzajú v rizikovom prostredí alebo sú ním ohrozený. Terciárna prevencia sa vykonáva za účelom zabránenia prehlbovania sociálno-patologického správania sa alebo jeho opakovania. Terciárna prevencia sa vykonáva formou individuálnej práce s rizikovým

žiakom. Cieľom je to, aby si žiak uvedomil vlastné schopnosti a prevzal zodpovednosť za svoje činy. Dôležitou súčasťou je aj napomáhania k zvládaniu sociálnych úloh v rámci triedy a zapájanie samotnej rodiny do procesov sociálnej práce.

Od pedagogických zamestnancov, vrátane asistentov učiteľov alebo školských psychológov nemožno očakávať že mimo svojej činnosti by mali zvládať veľké spektrum odborných aktivít, súvisiacich s riešeniami sociálno-patologických javov v školskom prostredí. Najpovolanejším človekom tak môže byť práve sociálny pracovník, ktorý ovláda aj špecifiká sociálneho prostredia, pozná riziká a potenciál v oblasti sociálnych vzťahov, ovláda dynamiku malých i veľkých sociálnych skupín a organizácií. Má poznatky aj o etiológii ohrozenia detí a mládeže, vie identifikovať negatívne sociálne vplyvy a je schopný posúdiť účinok daného sociálneho prostredia na jedinca. (Laca, Schavel, 2011).

Asociácia sociálnej práce na školách v USA uvádza, že sociálni pracovníci na školách spolupracujú s rodičmi za účelom prispôsobenia sa detí školskému prostrediu, napomáhaniu dobrého fungovaniu dieťaťa v škole a komunite, zmierneniu stresu v rodine, pomáhajú rodine a študentom v prístupe k rôznym formám pomoci, ktoré sú určené žiakom/študentom so špeciálnymi potrebami, pomáhajú pri využívaní zdrojov školy alebo komunitných zdrojoch. (dostupné na: <https://www.sswaa.org/school-social-work>).

Rozdiel medzi náplňou práce sociálneho pedagóga a sociálneho pracovníka v podmienkach škôl

Aj sociálna pedagogika, ako aj sociálna práca v školskom prostredí predstavujú oblasti, ktoré pomáhajú ľuďom. Keďže majú podobný predmet záujmu, dochádza k prekrývaniu týchto vedných disciplín. Základný rozdiel medzi sociálnym pedagógom a sociálnym pracovníkom je vo všeobecnosti v cieľovej skupine. Sociálny pedagóg sa venuje cieľovej skupine detí a mládeže, sociálna práca sa však orientuje na široké spektrum cieľových skupín. V školskom prostredí sa však v rámci sociálnej prevencie a intervencie môžu zapojiť odborníci z oboch vedných disciplín. V niektorých prípadoch je dokonca nutná obojstranná spolupráca, nakoľko činnosť jednej disciplíny bez druhej nebude účinná (Kaplánek 2015)

Rozdiel medzi sociálnym pracovníkom v škole a sociálnym pedagógom môže byť vnímaný aj z pohľadu multidisciplinarity školských odborných tímov. Tu sa vyžaduje primárna sociálna prevencia a zároveň je potrebná aj intervencia na úrovni základného sociálneho poradenstva, spolupráca s rodinami, ktoré je možné vnímať ako rizikové alebo rodinami

z marginalizovaného prostredia. Pracovať treba aj so žiakmi so zdravotným znevýhodnením, problémovým správaním, deťmi ohrozenými syndrómom CAN atď. Z pohľadu všetkých týchto sociálnych problémov a ich prekrývaní sú potrebné kompetencie a sociálna prevencia na viacerých úrovniach. Dôležitý je tak výkon intervencie a špecializované sociálne poradenstvo, s tým súvisiaca potrebná prax na úrovni prípadovej sociálnej práce, skupinovej sociálnej práce a sociálnej práce s rodinou. (Vasil'ová, Lovašová 2018)

Ďalším z rozdielov medzi sociálnym pedagógom a školským sociálnym pracovníkom je jeho vnímanie v prostredí Slovenských škôl. Sociálny pedagóg je vnímaný cez sociálnu činnosť najmä z pohľadu pedagogického rozmeru, spomína sa preto sociálno-pedagogickej činnosť a samotná profesia sociálneho pedagóga. (Dávidová Vidrová 2013).

Bakošová (2012) uvádza, že sociálny pedagóg je odborník na sociálno-výchovnú činnosť, ktorej cieľom je zvyšovať kvalitu života žiakov a študentov prostredníctvom sociálnej prevencie a sociálneho poradenstva

Podľa (Kozoň a kol. 2013) je sociálny pracovník osoba, ktorá vykonáva prácu so sociálnym klientom, ktorému je poskytované odborné poradenstvo. S klientom sa pracuje aj formou osobnej intervencie. Pri výkone svojej činnosti na školách nemusí mať urobené pedagogické minimum. Toto je považované za doplňujúce štúdium – potvrdenie o jeho absolvovaní, ani to nebýva automaticky súčasťou vysokoškolského vzdelávania v odbore sociálna práca na všetkých vysokých školách sociálnej práce v SR, ale je to považované za doplňujúce štúdium, na ktoré sa možno dodatočne prihlásiť, a je potrebné si ho dodatočne zaplatiť zo strany záujemcov, ktorí chcú aj pedagogicky pôsobiť v praxi.

Dôvodom prekrývania a nedostatočného rozdelenia kompetencií je aj nedostatočná rozpracovanosť samotných profesijných kompetencií sociálneho pedagóga. V zákone č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch sa iba neurčito spomínajú potrebné kompetencie a to kontexte profesijného rozvoja a zabezpečenia kontinuálneho vzdelávania. Samotná pozícia školského sociálneho pracovníka na škole, nie je formou zákona na Slovensku vôbec ukotvená.

Špecifiká v riadení základných škôl na Slovensku z pohľadu sociálnej práce na školách

V kontexte podmienok sociálnej práce na Slovensku je potrebné vnímať túto oblasť ako nedostatočne rozvinutú bez potrebného legislatívneho a praktického ukotvenia. Táto situácia prirodzene komplikuje spôsoby riadenia z pohľadu sociálnej práce na školách.

Facuna (2016) uvádza, že na Slovensku prebieha diskusia o tom, aby sa zaviedla sociálna práca do oblasti vzdelávania, ktorá spadajú pod rezort školstva. Taktiež však upozorňuje, že na Slovensku v porovnaní so zahraničím nie sú asociácie školských sociálnych pracovníkov, chýba jasný koncept školskej sociálnej práce, absentuje aj nastavenie profesijných štandardov pre školského sociálneho pracovníka. Nie je dostatočná odborná diskusia na túto tému, nie sú realizované konferencie, odborné workshopy, nedostatočne sa o tejto téme komunikuje. Vzhľadom na uvedené tak nie je dostatočný priestor na potrebnú výmenu informácií, odborných vedomostí, učebných materiálov alebo príkladov dobrej praxe zo zahraničia.

Aj Laca, Schavel (2011) konštatujú, že na školách nie je vytvorený dostatočný priestor na vykonávanie profesie školského sociálneho pracovníka. Je dôležité do budúcnosti zaviesť túto profesiu do praxe na základných a stredných školách. Je potrebné presadiť kvalitnú sociálnu prácu na školách a priniesť tak dobré výsledky pre deti. Sú to práve deti, ktoré potrebujú orientáciu v zmysle nadobudnutia pozitívnych hodnôt dobra a zmyslu života.

Kozoň a kol. (2013) zastáva podobný názor, sociálna práca v prostredí škôl na Slovensku sa nebude môcť naplno socializovať a hrozí riziko, že problematickí žiaci nebudú aktívne resocializovaní, ak kompetentné osoby v štátnej správe nepriznajú oficiálnu potrebu zo strany spoločnosti, škôl a školských zariadení zamestnávať školských sociálnych pracovníkov na všetkých základných a stredných školách v Slovenskej republike. Pozíciu školského sociálneho pracovníka je potrebné vyriešiť aj prostredníctvom vyhlášky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, minimálne ako účinnú prevenciu negatívnych sociálno - patologických javov na školách, nakoľko pedagógovia už sami nezvládajú nápor žiakov, či už problémových alebo deti z rôznymi formami sociálnych problémov, ako aj žiakov, ktorí čelia sociálno- patologickým javom priamo v školskom prostredí. Podľa Marekovej (2018) to aj preto, lebo je značné sociálne nerovnosti a napriek zlepšenej hospodárskej situácii demografických skupín sú to deti, ktoré na Slovensku najviac ohrozuje príjmová chudoba. Rizikom chudoby je vystavené každé piate dieťa do 18 rokov. V oblasti riadenia je tu výzva pre školy najmä prostredníctvom pracovnoprávneho riadenia vhodne určiť personálnu maticu školy a efektívne zapojiť sociálnych pracovníkov do jej štruktúr. Samotné zameranie sociálnej práce je veľmi široké a preto je potrebné v riadení školy vhodne rozdeliť kompetencie a polia pôsobnosti. Dravecký (2011) vníma potrebu koordinácie procesov v škole za účelom dosiahnutia optimálnej integrácie výchovných mechanizmov, vzdelávacích a samotných riadiacich. V škole, ktorá ma jednoduchú organizačnú štruktúru si učiteľ zabezpečuje všetko sám. Má na starosti výučbu predmetu, venuje sa výchovno-vzdelávacím problémom žiakov,

v prípade malotriednej školy sa môže venovať aj riadiacej činnosti. Čím je škola väčšia, tým viac sa delia činnosti učiteľov a sú viac rozličné. Vyčleňujú sa role pre poradenstvo zo strany výchovného poradcu alebo špeciálneho pedagóga, definuje sa zodpovednosť učiteľov pri spravovaní kabinetov, školskej knižnice. Určujú sa funkcie zástupcov, tvoria sa metodické orgány.

Špecifickou formou spolupráce môže byť riadenie, resp. spolupráca s tretími stranami. Mydlíková (2010) vníma napriek nedostatočnému legislatívnemu ukotveniu sociálnej práce v školskom prostredí možnosť realizácie sociálnej práce na školách prostredníctvom spolupráce s neziskovým sektorom. Cieľovou skupinou z pohľadu sociálnej práce, sú aj deti a mládež u ktorých sú badateľné poruchy správania, ako aj deti, ktoré sú ohrozené sociálno - patologickými javmi alebo rizikovým správaním.

Záver

Môžeme konštatovať, že sociálna práca na školách je rozhodne perspektívnou oblasťou, ktorej je potrebné venovať náležitú pozornosť aj na Slovensku. Žiaľ, samotná realizácia sociálnej práce na školách je výrazne limitovaná neexistujúcou legislatívnou úpravou, ako aj nedostatočným definovaním profilu absolventov študijných odborov sociálna práca a sociálna pedagogika a s tým súvisiace prekrývanie týchto pojmov.

Podľa Marekovej (2014), v poslednom období sa do popredia dostávajú otázky týkajúce sa hlbšieho prežívania nášho bytia v sociálnom prostredí. Sociálne prostredie a vlastne celá kultúra spoločnosti zahŕňa okrem iného poznanie, vieru, umenie, morálne právo, obyčaje, zvyky, hodnoty i iné schopnosti získané človekom od narodenia učením sa. Problematické sociálne prostredie má tak na lokálnej ako aj na globálnej úrovni, veľký vplyv na psychosociálne zdravie, na naše autentické prežívanie.

Žiak je ovplyvňovaný nielen zo strany školy, ako inštitúcie, ale je výrazne determinovaný aj jeho sociálnym zázemím a prostredím. Efektívne začleňovanie sociálnej práce na školy je jednou z možností ako zabezpečiť pozitívne výsledky v oblasti identifikovania, prevencie a práce so sociálno – patologickými javmi, práci so žiakmi so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami, práci s rodinou a komunitou. Široké a praktické zameranie sociálnej práce môže pozitívne vplyvať na samotné školské prostredie, žiakov, komunitu a v neposlednom rade aj na rodinu.

Konkrétnym dopadom nedostatočného vymedzenia sociálnej práce na školách, sú aj určité obmedzenia základných škôl pri finančných prostriedkoch. V súčasnom programovom období sú k dispozícii prostriedky na realizáciu aktivít, ktoré prispievajú k vyrovnávaniu znevýhodnenia žiakov a zabezpečeniu rovnosti príležitostí vo výchovno-vzdelávacom procese, či k zlepšeniu školskej úspešnosti žiakov základných škôl vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Operačný program Ľudské zdroje a jeho prioritná os 1 Vzdelávanie umožňuje získavať finančné prostriedky, ktoré sú určené napríklad aj priamo pre základné školy. Výzvy na a zvýšenie inkluzívnosti vzdelávania „V základnej škole úspešnejší I a II“ podporovali vytvorenie nových pracovných miest pre pozície: pedagogický asistent, inkluzívny tím – špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg a školský psychológ, asistent učiteľa. (dostupné na: <http://www.minedu.sk/14820-sk/vyzvy-na-predkladanie-dopytovo-orientovanych-projektov/>) Na sociálnych pracovníkoch prostriedky nebolo možné získať. Aj toto je jeden z konkrétnych dôsledkov situácie v ktorej sa sociálna práca na školách a pozícia sociálnych pracovníkov nachádza, resp. nenachádza.

Diskusia kľúčových partnerov z rôznych sektorov bude nutná pri nastavení pravidiel fungovania sociálnych pracovníkov na školách, tak, aby mohli plnohodnotne vykonávať svoju profesiu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH OKAZOV

BAKOŠOVÁ, Z. 2012. Pedagogické situácie v školskom prostredí a možnosti ich riešenia prostredníctvom sociálnej pedagogiky. In: J. Hroncová (ed.). Acta Universitatis Matthaei Belii. Zborník vedeckovýskumných prác. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. s.8-16. ISBN 978-80-557-0352-7.

CIUTTIOVÁ, B., 2008. Školská sociálna práca – prepojenie medzi školou a rodinou. In: K. Haladová, ed. Konferencia poskytovateľov sociálnych služieb rodinám s deťmi. Trnava: ADTeam.

DÁVIDOVÁ VIDROVÁ, Anita, 2013. Úloha školského sociálneho pedagóga v školách, jeho preventívna činnosť a práca s deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia. In: Prohuman [online] 2013. [cit. 2017-09- 26]. ISSN 1338-1415. Dostupné na: <http://www.prohuman.sk/pedagogika/uloha-skolskeho-socialneho-pedagoga-v-skolach-jeho->

preventivna-cinnost-a-praca-s-detmi-zo-socznevyhod-prostredia-cinnost-apraca-s-detmi-zo-soc-znevyhod-prostredia

DOMOKOS, G. 2009. The role of national languages in the rise of national identity in Europe In: Pázmáneum to blindern : contributions to regional and cultural studies : Central Europe and Scandinavia. - Piliscaba : Pázmány Péter Catholic University, Faculty of Humanities, 2009. - S. 15-21. ISBN 978-963-9206-76-2

DRAVECKÝ, J. Školský manažment. Ružomberok : Katolícka Univerzita v Ružomberku, 2011. Dostupné na internete: http://www.jan.dravecky.org/data/skolsky_manazment.pdf

FACUNA, Jozef, 2016. Školská sociálna práca so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. ISBN 978-80-8118-187- 0

KAPLÁNEK, M. 2015. Dostupné na internete:

<https://is.jabok.cz/el/JA10/zima2015/V285/kaplanek-socped000.doc>

KOZONĚ, Antonín a kol. 2013. Etické otázky socializácie sociálnej práce a príbuzných vedných disciplín. Trenčín : SpoSoIntE, 2013. 474 s. ISBN 978-80-89533-10-7

LACA, S. – SCHAVEL, M. 2011. Sociálna patológia a intervencia sociálnej práce: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie "Aplikovaná sociálna patológia v sociálnej práci", Piešťany, 19. - 20. október 2011. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2011. ISBN 978-80-8132-018-7

MAJTÁN, M. a kol. Manažment. Bratislava: Edícia Economics, 2016. ISBN 978-80-89710-27-0

MAREKOVÁ, H. 2019. Moderné teórie sociálnej práce a sociálnej pedagogiky = Modern theories of social work and social pedagogy In: Die wirtschaftliche Entwicklung europäischer Regionen in der Ausbildungs - und Arbeitsmarktpolitik - Übergänge und Strategien 9. - Pécs : Maps Consulting, 2019. - S. 103-111. - ISBN 978-615-00-5084-3

MAREKOVÁ, H. 2014. Sociálne zdravie a socializácia s prihliadnutím na sociálnu prácu v kontexte rodovej rovnosti = Social health and socialization with regard to social work in the context of gender equality. In: Sociálne zdravie jedinca a spoločnosti. - Trenčín : SpoSoIntE, 2014. - S. 77-88. - ISBN 978-80-89533-12-1

MAREKOVÁ, H. 2018. Pretrvávajúce sociálne nerovnosti - znížené životné šance žien a detí In: Vizualizácia sociálnej práce 4. - Sládkovičovo : Vysoká škola Danubius, 2018. - s. 72-79. - ISBN 978-80-8167-066-4 [Vizualizácia sociálnej práce 4. 4, Sládkovičovo, 25.05.2018]

MYDLÍKOVÁ, E., 2010. Sociálna práca v neziskovom sektore. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava. ISBN 978-80-223-2745-9.

PISOŇOVÁ, Mária a kol. 2014.: Školský manažment pre študijné odbory učiteľstva a prípravu vedúcich pedagogických zamestnancov. Bratislava: Univerzita Komenského, 2014, 228 s. ISBN 978-80-223-3621-5

PISOŇOVÁ, Mária: Osobnostný rozvoj riaditeľa školy - východiská a determinanty: výskumné závery a odporúčania pre školskú riadiacu prax. Bratislava : Iura Edition, 2012. 126 s. -ISBN 978-80-8078-470-6.

SPECK, K 2009 : Schulsozialarbeit. Eine Einführung. 2. Aufl.. München: UtB/Reinhardt-Verlag

VASILOVÁ, V., LOVAŠOVÁ, S. Možnosti sociálnej práce v školskom prostredí v podmienkach SR. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2018, 108 s.. ISBN 978-80-8152-635-0.

ZÁKON č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ZÁKON č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

KONTAKT

Mgr. Peter Weiss

doc. Mgr. Martin Muránsky, PhD.

Katedra sociálnej práce Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Email. weiss@fedu.uniba.sk, muransky@fedu.uniba.sk